

LATVIJAS REPUBLIKAS PROKURATŪRA

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS DIENESTS

Reģ.Nr. 90000022859, Raiņa bulvārī 15, Rīgā, LV-1050
tālr. 6704 4430, fakss 6732 4797, e-pasts: kd@kd.gov.lv

RĪGĀ

2014.gada 6.novembrī Nr.1-10/205

Likuma subjektiem un to uzraudzības un kontroles institūcijām

Informatīva vēstule par terorisma finansēšanas
novēršanas pasākumiem
(pārstrādāta 2013.gada 30.maija
vēstule Nr.1-10/65)

Ievads

“*Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums*”(turpmāk tekstā - Likums) (51.panta pirmā daļa) uzliek par pienākumu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam (turpmāk tekstā - Kontroles dienests) terorisma finansēšanas novēršanas pilnveidošanai gan analizēt sniegto ziņojumu par neparastiem un aizdomīgiem finanšu darījumiem kvalitāti un efektivitāti, veikt terorisma finansēšanas vai šādu darbību mēģinājuma paņēmieni analīzi un izpēti, gan sniegt uzraudzības, kontroles institūcijām un likuma subjektiem informāciju par terorisma finansēšanas raksturīgākajiem paņēmieniem un vietām, lai tiktu veiktas visas darbības, kas samazinātu ne tikai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, bet arī terorisma finansēšanas iespējas.

Kopš 2001.gada 11.septembra notikumiem ASV Kontroles dienests ir izveidojis terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu, kuras pamatā ir normatīvā bāze, kontaktpersonu tīkls likuma subjektiem, 2 atbildīgās Kontroles dienesta personas par teroristu un to atbalstītāju sarakstu apstrādi, apkopošanu Konsolidētajos sarakstos un to izsūtīšanu (līdz 16.09.2014.), likuma subjektu ziņojumu pārbaudi un citiem pasākumiem.

Līdz 2012.gada 31.decembrim valstu un starptautisko organizāciju sastādītie teroristu (Konsolidētie) saraksti ir tikuši sagatavoti un nosūtīti likuma subjektiem un to uzraudzības un kontroles institūcijām elektroniskā veidā 121 reizi, tajā skaitā 2006.gadā - 9, 2007. gadā - 4, 2008.gadā - 10, 2009. gadā 12, 2010.gadā 13, 2011.gadā 12 reizes, 2012.gadā -10 reizes un 2013. gadā 11 reizes. Sakarā ar grozījumiem “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 4.panta ceturtajā daļā no 2014.gada 16.septembra Kontroles dienests informāciju par teroristu sarakstiem uztur savā tīmekļa vietnē - <http://sankcijas.kd.gov.lv/>

Likuma subjekti 2005.gadā 30 reizes ziņoja par aizdomām par iespējamiem terorisma finansēšanas gadījumiem, 2006.gadā 6 reizes, 2007.gadā 3, 2008.gadā 7, 2009.gadā 20, 2010.gadā 10, 2011.gadā 39 reizes un 2012.gadā 79, tajā skaitā 41 (64 darījumi) saistībā ar

iespējamu terorisma finansēšanu. 2013.gadā tika saņemts 51 šāds ziņojums par 58 darījumiem. Visos gadījumos Kontroles dienests veica ziņojumu pārbaudi, tajā skaitā uzsākot informācijas apmaiņu ar ārvalstu atbildīgajiem dienestiem, un par rezultātiem visos gadījumos informēja likuma subjektu.

Reāli terorisma finansēšanas gadījumi nav konstatēti.

Teroristu saraksti, to virzība un pārbaude

Tā kā daudzas pasaules valstis un starptautiskās organizācijas regulāri sastāda dažādus to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos dažādās nelikumīgās, tajā skaitā teroristiskās darbībās, tad aktuāls ir šādu sarakstu atzīšanas juridiskais regulējums.

Likuma XIII nodaļa, kura regulē Kontroles dienesta starptautisko sadarbību ar citām ārvalstu pilnvarotajām iestādēm, kā arī ārvalstu vai starptautiskajām terorisma finansēšanas apkarošanas institūcijām, 62.panta 3.daļa paredz starptautiski atzītus pamatus pilnvarojumam atteikt informācijas apmaiņu pilnā vai daļējā apmērā. Piemēram, viens no šādiem pamatiem – ir pietiekams pamats uzskatīt, ka persona tiks vajāta vai sodīta rases, reliģijas, pilsonības, etniskās izcelsmes vai politisko uzskatu dēļ.

Līdz ar to gan likuma subjektiem, gan to uzraudzības un kontroles institūcijām, piemēram, saņemot Kontroles dienesta attiecīgu informācijas pieprasījumu, vienmēr ir jāizvērtē vai varētu faktiski pastāvēt kāds no Likuma 62.panta 3. daļā minētajiem apstākļiem un atbilstoši situācijai atbildes vēstulē jāsniedz izsmeļoša informācija.

2009.gada 13.janvārī Ministru kabinets izdeva *Noteikumus Nr.36 "Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās"* (skatīt Kontroles dienesta tīmekļa vietnē esošajos metodiskajos materiālos). Saskaņā ar šiem Noteikumiem Latvijas Republika atzīst Eiropas Savienības dalībvalstu un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstu sastādītos teroristu sarakstus un Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes un Eiropas Savienības Padomes sastādītos teroristu sarakstus.

Kontroles dienests no Latvijas Ārlietu ministrijas saņem informāciju par minēto valstu un starptautisko organizāciju atzītajiem teroristu sarakstiem un, veicot attiecīgus grozījumus, uztur Konsolidēto šādu personu sarakstu līdz 31.12.2014. un to elektroniski izsūta likuma subjektiem un to uzraudzības un kontroles institūcijām, bet no 16.09.2014. informāciju kā par atsevišķiem sarakstiem uztur tikai savā minētajā tīmekļa vietnē.

Tiem likuma subjektiem, kuri savā darbā izmanto arī internetā pieejamos šādu personu sarakstus, der atcerēties, ka obligāti jāpārbauda attiecīgā saraksta sastādītāja atbilstība minētajiem Ministru kabineta Noteikumiem Nr.36.

Papildus metodiskajos materiālos tīmekļa vietnē skatīt arī Kontroles dienesta vēstuli "*Informācija par sankciju sarakstiem*".

Kontroles dienests vēš uzmanību arī uz apstākli, ka teroristu sarakstos ne visas personas ir saistītas ar terorismu. Ja pie personas identifikācijas datiem nav atzīmes par saistību ar terorismu (piemēram, OFAC saraksta atsevišķos gadījumos), tad sniedzams ziņojums kā par aizdomīgu darījumu, lai par to tālāk tiktu informēta ASV Finanšu izlūkošanas iestāde FINCEN un likuma subjektam nav tiesību veikt atturēšanos, ja nav papildus konstatēti Likuma 32.panta 1.daļā minētie nosacījumi.

Par šādām situācijām jau 2009.gada 8.janvārī Kontroles dienests ar vēstuli Nr.1-9/3 (arī šo vēstuli skatīt metodiskajos materiālos tīmekļa vietnē) sniedza skaidrojumus un norādīja uz ieteicamo rīcību.

Ziņošana par neparastiem darījumiem

Ja pārbaudes gaitā noskaidrojas, ka personas dati ir iekļauti teroristu sarakstā, tad par katru konsultētu, paredzētu (plānotu), pieteiktu, uzsāktu, atliktu, veiktu vai apstiprinātu darījumu nekavējoties (24 stundu laikā vai nākošajā darba dienā, ja 24 stundu termiņš beidzas brīvdienā vai svētku dienā), kā to paredz Likuma 30.panta 1.daļas 1.punkts, jāziņo Kontroles dienestam kā par neparastu darījumu.

Ministru kabineta 2008.gada 22. decembra noteikumu Nr.1071 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem" **8.1.punkts, kurš attiecas uz visiem likuma subjektiem, nosaka, ka par neparastu darījumu uzskatāms darījums, kurā piedalās klients, kas tiek turēts aizdomās par terora akta izdarīšanu vai līdzdalību tajā un ir iekļauts to personu sarakstā, par kuru likuma subjektus un to uzraudzības un kontroles institūcijas informējis Kontroles dienests.**

Kā jau tika minēts ziņošanas kārtību par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem nosaka iepriekš minētie Ministru kabineta noteikumi Nr.1071 (šo normatīvo aktu skatīt tīmekļa vietnē esošajos metodiskajos materiālos).

Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem

Krimināllikuma 88.-1.pants paredz kriminālo atbildību par terorisma finansēšanu.

Terorisma finansēšanas definīcija ir sniegta Likuma 5.panta trešajā un ceturtajā daļā. Norādītā panta ceturtā daļa nosaka, ka terorisma finansēšana ir arī jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai mantas nodošana teroristu grupas vai atsevišķa terorista rīcībā.

Minētā panta tekstā ar vārdiem "...jebkādā veidā iegūtu..." ir jāsaprot gan legālu, gan noziedzīgi iegūtu līdzekļu vākšana.

Terorisma finansēšanas izvērstu definīciju skatīt Kontroles dienesta tīmekļa vietnē metodisko materiālu dokumentā – *Terorisma finansēšanas definīcija*.

Likuma 30.panta 1.daļas 1.punkts nosaka likuma subjekta pienākumu nekavējoties (24 stundu laikā vai nākošajā darba dienā, ja 24 stundu termiņš beidzas brīvdienā vai svētku dienā) ziņot Kontroles dienestam arī par katru aizdomīgu darījumu.

Nemot vērā, ka gan iesaistīties teroristiskās darbībās, gan vākt līdzekļus terorisma finansēšanai var gan persona, kura ir teroristu sarakstā, gan persona, kura nav šai sarakstā, tad, lai atrastu gadījumus, kas ir ārpus neparastu darījumu regulējuma, ir izveidota aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēma - skatīt Likuma 1.panta 17.punktu, kura nosaka arī ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem, pastāvot aizdomām par terorisma finansēšanu vai šādu darbību mēģinājumu.

Tā kā normatīvie akti nenosauc konkrētas aizdomīga darījuma pazīmes, tajā skaitā saistībā ar terorisma finansēšanu, tad Kontroles dienests uztur Darījumu aizdomīguma pazīmju sarakstu (metodiskajos materiālos tīmekļa vietnē skatīt dokumentu *Darījuma aizdomīguma pazīmes*), kurš tiek aktualizēts.

Šobrīd šajā sarakstā atrodas pazīme ar kodu: **(AST) - aizdomas par saistību ar terora akta, individuāla terorista vai teroristu organizācijas finansēšanu.**

Zināšanai papildus vēl minama sekojoša pazīme *(OFC) - OFAC sarakstā (ārpus teroristu saraksta) iekļauta persona nesaistīta ar terorisma finansēšanu.*

Šī pazīme ar kodu- **(AST)** ir vispārīga rakstura un līdz ar to būtiska nozīme ir likuma subjektu veiktā darba apjomam Likuma visu prasību izpildē.

Nolūkā aktualizēt un konkretizēt aizdomīguma pazīmes saistībā ar iespējamo terorisma finansēšanu Kontroles dienests vērš likuma subjektu uzmanību uz *FATF 24.04.2002.gada 24.aprīlī sagatavotajā dokumentā - „Vadlīnijas finanšu institūcijām teroristu finansēšanas gadījumu noteikšanai”* (šā dokumenta oficiālu tulkojumu skatīt metodiskajos materiālos tīmekļa vietnē) minētajām šādām pazīmēm:

1. Konti

1.1.Sākotnēji kontā tiek veikti periodiski ienākošie maksājumi, lai radītu legītīmu aizsegu, un pēc tam konts tiek iesaistīts krāpnieciskās darbības.

1.2.Kontā ar jau nelielu atlikumu tiek iemaksāta viena vai vairākas lielas summas, kuras pilnībā tiek izņemtas skaidrā naudā ikdienas darījumu rezultātā.

1.3.Pie konta atvēršanas klients atsakās sniegt pieprasīto informāciju, mēģina samazināt līdz minimumam pieprasījuma pakāpes līmeni, uz ko sniedz informāciju iespējami mazākā apjomā vai arī sniedz grūti pārbaudāmu vai arī pieprasījumam neatbilstošu informāciju.

1.4. Ar kontā esošajiem līdzekļiem pilnvarotas rīkoties personas, kuras nesaista radniecības vai biznesa saites.

1.5.Viena vai vairākas fiziskās personas bez pietiekoša ekonomiska vai juridiska pamatojuma ir pilnvarotas rīkoties ar kontiem, kuri pieder vairākām vienā adresē reģistrētām juridiskajām personām.

1.6.Nesen nodibinātas juridiskās personas kontā iemaksas salīdzinoši ir lielākas nekā tās dibinātāju ienākumi.

1.7.Persona atver vairākus kontus, kuros nelielo ienākošo maksājumu kopsumma ir salīdzinoši lielāka par šīs personas iespējamiem ienākumiem.

1.8.Kontu atvērusi juridiskā persona, kura iesaistījies kopējās aktivitātēs ar asociāciju vai nodibinājumu, kuras mērķi ir saistīti ar teroristu organizāciju dažādām prasībām.

1.9.Kontu atvērusi juridiskā persona, nodibinājums vai asociācija, kas varētu būt saistīta ar teroristu organizāciju un finanšu līdzekļu plūsma kontā pārsniedz tās iespējamus ienākumus.

2. Ienākošie un izejošie maksājumi

2.1.Juridiskās personas kontā finanšu līdzekļu iemaksas mijas ar darījumiem ar monetārajiem instrumentiem un šāda veida darbība nav tipiska šāda veida uzņēmējdarbībai.

2.2.Neparasti lielas skaidrās naudas debeta operācijas mijas ar parasta apjoma šādām debeta operācijām.

2.3.Fiziskās vai juridiskās personas kontā tiek veiktas liela apjoma skaidrās naudas iemaksas, lai gan atbilstoši to darbībai vajadzētu būt darījumiem ar cita veida finanšu instrumentiem.

2.4.Kontā skaidrās naudas iemaksas mijas ar darījumiem ar cita veida finanšu instrumentiem un šāda veida darbība nav raksturīga šim kontam.

2.5.Dažādas personas vienā filiālē tai pašā kontā vienā dienā veic daudzus darījumus.

2.6.Daudzas iemaksas vienā kontā caur dažādām bankas filiālēm vai arī vienā filiālē kontā iemaksas veic daudzas personas.

2.7.Tiek veikts ienākošais vai izejošais maksājums, kura summa ir tieši nedaudz zem klienta identifikācijas vai arī ziņošanas sliekšņa.

2.8.Iemaksai kontā tiek atnesta nesaskaitīta naudas summa. Pēc tās saskaitīšanas darījuma summa tiek samazināta, lai būtu zem klienta identifikācijas vai ziņošanas sliekšņa.

2.9.Ienākošie vai izejošie maksājumi ar daudziem dažādiem finanšu instrumentiem tiek veikti tā, lai to kopsumma vienmēr būtu zem identifikācijas vai ziņošanas sliekšņa.

3. Naudas pārvedumi

3.1.Naudas pārvedumi par summām zem identifikācijas vai ziņošanas sliekšņa.

3.2.Naudas pārvedumi, kur nosūtītāja vai tās pilnvarotās personas identifikācijas dati pretēji esošajām prasībām netiek sniegti.

3.3.Tiek izmantoti daudzi fizisko, juridisko personu, tajā skaitā dažāda veida bezpeļņas organizāciju, konti, lai saņemtu un nekavējoties pārskaitītu finanšu līdzekļus nelielam skaitam saņēmēju.

3.4.Klienta interesēs trešās personas veikta valūtas maiņas operācija, kam seko biznesa veidam neraksturīgs pārskaitījums citai personai vai uz valsti ar paaugstinātu terorisma risku.

4. Klienta un tā biznesa raksturojums

4.1.Līdzekļu veidošanās uzņēmējdarbība, tās īpašnieku izcelsme vai daudzu iesaistīto personu, kuras pilnvarotas vadīt minētā rakstura uzņēmējdarbību, izcelsme ir saistīta ar valstīm ar paaugstinātu terorisma risku.

4.2.Skaidrās naudas darījumos iesaistītajām fiziskajām personām ir viena adrese, tajā skaitā tā sakrīt ar uzņēmējdarbības adresi un/vai tajā pašā laikā nesakrīt ar viņu paziņoto sociālo stāvokli (piemēram, students, bezdarbnieks, pašnodarbinātais).

4.3.Darījuma veicēja paziņotais sociālais stāvoklis neatbilst veikto darījumu veidam vai apjomam (piemēram, students vai bezdarbnieks saņem vai veic lielu skaitu naudas pārskaitījumus vai kurš ik dienas dažādās vietās veic maksimāli atļautos apjomus skaidrās naudas debeta operācijas).

4.4.Bezpeļņas vai sabiedriskā labuma organizācijas veic finanšu darījumus bez loģiska ekonomiska pamatojuma vai tiem nav saprotamas saistības ar šo organizāciju izveidošanas mērķiem.

4.5.Dažādu vērtību uzglabāšanas pakalpojums mantu glabātuvē (seifos) tiek sniegts komercuzņēmumam, kura biznesa darbības veids nav zināms, vai arī tā biznesa darbībai šāda pakalpojuma izmantošana nav raksturīga.

4.6.Neizskaidrotas neatbilstības, kas rodas klienta identifikācijas procesā vai šai procesā iegūto datu pārbaudes rezultātā (piemēram, starp iepriekšējo un pašreizējo rezidences valsti, pases izdevējvalsti, pēc atzīmēm pasē redzamajām valstīm un dokumentiem, kas apstiprina personas datus un dzimšanas vietu).

5. Darījumu saistība ar augsta riskam valstīm vai teritorijām

5.1.Darījumi, kuru skaitā ir arī valūtas maiņas operācijas, kurām seko tūlītēji naudas pārvedumi uz augsta riska valstīm vai teritorijām (piemēram, uz valstīm, kuras nacionālajos normatīvajos aktos definētas kā augsta riska vai atrodas FATF speciālajos sarakstos kā nesadarbojošās valstis vai teritorijas).

5.2.Iemaksām seko tūlītēji naudas pārvedumi, tajā skaitā caur vai uz augsta riska valstīm vai teritorijām, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros.

5.3.Caur biznesa vajadzībām atvērtu kontu iziet liels skaits ienākošo un izejošo maksājumu, kuriem nav acīmredzama biznesa vai cita ekonomiska pamatojuma, tajā skaitā kad šīs darbības tiek veiktas caur vai uz valstīm vai teritorijām, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros.

5.4.Tiek izmantots liels skaits kontu finanšu līdzekļu vienkopus savākšanai un tālākai pārvietošanai mazākam skaitam ārzemēs esošu patieso labuma guvēju (personīgām vai biznesa) vajadzībām, tajā skaitā, ja tie atrodas augsta riska valstīs vai teritorijās, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros.

5.5.Klients iegādājas finanšu instrumentu vai iesaistās komerciālos finanšu darījumos, kuri raksturojas ar finanšu līdzekļu kustību caur vai uz augsta riska valstīm vai teritorijām, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros, un nav acīmredzama loģiska biznesa iemesla saistībai ar šīm valstīm vai teritorijām.

5.6.Kontu atvēršana finanšu institūcijām no augsta riska valstīm un teritorijām, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros.

5.7.Finanšu līdzekļu nosūtīšana vai saņemšana no augsta riska valstīm vai teritorijām, kuras aprakstītas 5.1.punkta piemēros.